Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Факультет української філології та журналістики імені Андрія Малишка

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

АКАДЕМІЧНА УКРАЇНСЬКА МОВА У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ДОСЛІДЖЕННЯХ

для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Галузь знань
А Освіта
Спеціальність
А1 Освітні науки
(шифр, назва)
Освітній рівень
Третій (освітньо-науковий)
(доктор філософії PhD)

Рік навчання 2026 - 2027, семестр ІІ-й

Освітні, педагогічні науки
(назва освітньої програми)

Форма навчання: *очна* (*денна/вечірня*), *заочна*

Кафедра та викладач

Кафедра української мови
Викладач: к. філол. н., доц. ***Гальона Наталія Павлівна*** (професор кафедри)
Лінк на профіль викладача у Google Scholar:
https://scholar.google.com/citations?user=Toonilyto&user=FVhSoKkAAAAJ
E-mail: n.p.halona@udu.edu.ua
Лінк на курс в Moodle: https://dle.udu.edu.ua/course/view.php?id=90

І. Основна мета/цілі навчання

Метою дисципліни є формування в аспірантів високого рівня мовно-комунікативної та академічної компетентності, необхідної для наукової та освітньої діяльності українською мовою; оволодіння нормами української академічної мови, навичками створення, редагування наукових текстів й презентації результатів дослідження в сучасному науковому дискурсі.

II. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі	*Цикл дисциплін **загальнонаукової** підготовки* *Шифр у навчальному плані **ЗН 03***		
III. Обсяг навчальної дисципліни	*Форма навчання*	***Денна/вечірня***	***Заочна***
	Кількість кредитів		
	Загальна кількість годин	***90***	***90***
	Лекційні заняття	***-***	***-***
	Семінарські заняття	***30***	***10***
	Самостійна робота	***60***	***80***
IV. Короткий зміст навчальної дисципліни	***Тема 1. Українська академічна культура.*** ***Зміст теми:*** *Поняття наукового дискурсу та його особливості. Культурні традиції та стереотипи в академічній комунікації. Українська академічна культурна традиція: особливості дискусії, критики, рецензування, наукового керівництва тощо. Поняття інтелектуальної власності. Авторське право. Принципи академічної доброчесності та основні вияви її порушення.* ***Тема 2. Академічне письмо як різновид наукової комунікації*** ***Зміст теми:*** *Академічне письмо як процес створення та використання академічних текстів. Поняття «науковий стиль», «науковий текст», «академічне письмо», «академічна комунікація». Характеристика процесу академічного письма: структурування наукового тексту, побудова аргументації, дотримання жанрових вимог (стаття, тези, рецензія, дисертація), використання джерел в тексті роботи, коректне цитування, використання академічного стилю української мови тощо. Інтегральне та диференційне академічне письмо. Штучний інтелект у науковому письмі: можливості, обмеження, етичні принципи використання.* ***Тема 3. Академічна українська мова.*** ***Зміст теми:*** *Різновиди наукового стилю української мови: власне науковий (академічний), науково-популярний, науково-навчальний. Порівняльна характеристика: спільні та відмінні стильові ознаки, функції. Академічна українська мова як складник наукової та професійної культури дослідника. Основні вимоги. Мовні засоби академічного стилю. Жанри академічного стилю.* ***Тема 4. Лексичні особливості академічного стилю.*** ***Зміст теми:*** *Лексика активного шару української мови. Експресивна та нейтральна лексика. Межі експресивності в науковому тексті. Типові лексичні помилки в науковому тексті. Багатослів'я та плеоназм. Уживання слів з невластивим їм значенням. Подолання наслідків насильницької русифікації в науковому мовленні.* ***Тема 5. Пароніми в науковому дискурсі. Евфемізація наукового мовлення.*** ***Зміст теми:*** *Поняття паронімії. Різновиди паронімів. Типові помилки у вживанні паронімів в науковому тексті. Евфемізми в науковому стилі. Українська та західноєвропейська традиція евфемізації наукового мовлення.*		

Тема 6. Граматика академічного тексту.
Зміст теми: *Уживання дієслівних форм у науковому тексті. Обмеження у вживанні активних дієприкметників та пасивних дієслівних форм. Безособові дієслівні форми на -но, -то. Складні випадки дієслівного керування. Типові граматичні помилки.*
Тема 7. Мовні засоби об'єктивності, аргументації та логічно послідовного викладу.
Зміст теми: *Синтаксис українського наукового мовлення. Мовна норма і типові помилки у вживанні прийменниково-іменникових конструкцій. Особливості структури речень з дієприслівниковими зворотами. Проблема узгодження форми присудка в реченні з однорідними підметами. Означено-особові, неозначено-особові та безособові речення в науковому стилі. Неповні речення. Різновиди складних речень в академічному тексті. Засоби зв'язку. Типові синтаксичні помилки.*
Тема 8. Науковий текст як об'єкт редагування.
Зміст теми: *Навчальне редагування наукових текстів з різних галузей науки.*

Тема 9. Контрольне редагування наукового тексту.
Зміст теми: *Написання та редагування фрагменту вступу дисертаційної роботи. Використання ШІ у процесі редагування наукових текстів: стан, проблеми та перспективи.*

Тема 10. Наукова термінологія.
Зміст теми: *Поняття і термін. Загальна та спеціальна термінологія. Питомі й іншомовні терміни. Понятєво-термінологічний апарат дослідження. Особливості визначення термінів та вимоги до їх вживання у тексті роботі. Принципи та засоби творення термінів в українській мові. Основні словотвірні моделі похідних термінів. Унормування термінології. Термінологічні словники. Міждисциплінарні аспекти у використанні термінів.*

Тема 11. Жанри академічного письма.
Зміст теми: *Публікація результатів дослідження. Наукова стаття, загальні вимоги до її змісту й структури. Вимоги до статей у фахових наукових виданнях України (групи А, Б). Анотація: зміст, структура, ключові слова. Тези доповіді як самостійний науковий жанр, вимоги до їх змісту та структури. Рецензія. Аналітичний звіт: структура та особливості змістового наповнення. Дисертаційне дослідження.*

Тема 12. Структура наукового тексту.
Зміст теми: *Композиція академічного тексту. Характеристика основних структурних частин. Заголовки та рубрикація. Засоби зв'язності. Вступ і висновки, їх структура та взаємозв'язок. Теоретико-методологічна частина наукової роботи. Вимоги до написання аналітичного огляду літератури. Цитування, покликання, бібліографія: українські та міжнародні стандарти.*

Тема 13. Усне публічне наукове мовлення.
Зміст теми: *Участь у наукових конференціях (міжнародних, всеукраїнських). Наукова доповідь (виступ), вимоги до неї. Зміст, структура й особливості презентації наукової доповіді на конференцію. Ефективне ведення наукової дискусії: комунікативні стратегії і тактики. Науковий етикет і мовний імідж науковця. Прилюдний захист дисертаційного дослідження.*

	Тема 14. Міжкультурне спілкування в науковому дискурсі. ***Зміст теми:*** *Особливості міжкультурного спілкування. Мовно-культурні бар'єри та їх подолання. Поняття дискримінаційного і толерантного мовлення. Порівняння західноєвропейської та східноєвропейської академічної культури.* ***Тема 15.*** *Модульний контроль.* *Детальніша інформація про тематику дисципліни (види занять, теми лекційних/семінарських занять, теми самостійної роботи, індивідуальні завдання та інше) розміщена на курсі у Moodle:* https://dle.udu.edu.ua/course/view.php?id=90
V. Результати навчання	**ЗК 2.** Здатність проєктувати й реалізовувати освітньо-наукові ініціативи, здійснювати управління ними, готувати пропозиції щодо фінансового забезпечення та дотримання прав інтелектуальної власності у дослідницькій діяльності (методологічна компетентність). **ЗК 3.** Здатність до планування, організації та здійснення наукових досліджень відповідно до сучасних наукових вимог (дослідницька компетентність). **ЗК 5.** Здатність здійснювати професійну діяльність у міжнародному освітньому та науковому середовищі (іншомовна компетентність). **ФК 1.** Здатність інтегрувати міждисциплінарні знання, планувати та реалізовувати оригінальні наукові дослідження, отримувати результати, що сприяють продукуванню нових знань у сфері освіти й педагогіки; виявляти, формулювати та розв'язувати дослідницькі проблеми з урахуванням їх сутності, тенденцій розвитку та чинників впливу, а також забезпечувати якість наукового пошуку. **ФК 3.** Здатність опановувати та критично осмислювати наукові знання у галузі педагогіки, зокрема її теоретичні й практичні аспекти, історичний розвиток і сучасний стан вітчизняної та зарубіжної педагогічної науки; володіти сучасним науковим понятійним апаратом і генерувати нові наукові ідеї. **ПРН 5.** Вільно представляти й обговорювати результати наукових досліджень і актуальні проблеми освіти державною та іноземними мовами, публікувати результати власних досліджень у провідних національних і міжнародних наукових виданнях. **ПРН 6.** Аналізувати сучасний стан і прогнозувати тенденції розвитку освіти в Україні та світі, пропонувати ефективні шляхи розв'язання освітніх проблем, оцінювати результати освітніх реформ та інновацій.
VI. Порядок і критерії оцінювання	**Форми поточного і підсумкового контролю:** ***Поточний контроль***: активна участь у дискусії на практичному занятті – 3 бали (максимально за семестр – 30 балів), навчальне редагування наукових текстів – 10 балів, контрольне редагування фрагменту власного наукового тексту – 10 балів, виступ на семінарі з презентацією – 10 балів, тренувальні онлайн-тести – 10 балів. ***Підсумковий контроль*** – залік (модульний тест) – 30 балів. **Порядок оцінювання:** Якщо здобувач за результатами поточного та підсумкового контролю набрав від 60 до 100 балів, він отримує залік з дисципліни.

	Критерії оцінювання: ***Під час усних відповідей***: повнота розкриття питання; логіка викладення, культура мовлення; впевненість, емоційність та аргументованість; використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, періодичних видань тощо); аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки. ***Під час виконання письмових завдань***: повнота розкриття питання; структуризація тексту; відповідність вимогам академічного стилю; відсутність лексичних, граматичних та стилістичних помилок. **Рівень відповідності критеріям:** ***Творчий рівень*** (**90 – 100 балів**). Здобувач виконав програму навчальної дисципліни повністю, вільно володіє навчальним матеріалом, успішно і креативно розв'язує завдання різних видів складності, аргументовано висловлює свої думки, займається самоосвітою, може брати активну участь в наукових проєктах і конкурсах. ***Високий рівень*** (**80 – 89 балів**). Здобувач виконав програму навчальної дисципліни в повному обсязі, володіє навчальним матеріалом у межах програми навчальної дисципліни, виконав завдання до кожної теми, проте у відповідях допускає деякі неточності. ***Достатній рівень*** (**70 – 79 балів**). Здобувач виконав програму в повному обсязі, але нерівномірно володіє навчальним матеріалом, здатний його аналізувати, проте не може сформулювати висновки досить ґрунтовно. ***Задовільний рівень*** (**65 – 69 балів**). Здобувач загалом виконав програму, але більшість тем засвоїв поверхово. ***Низький рівень*** (**60 – 64 балів**). Здобувач засвоїв теми з навчальної дисципліни, але дуже поверхово, володіє навчальним матеріалом на елементарному рівні та фрагментарно, не може самостійно викласти зміст більшості питань курсу. ***Незадовільний рівень***: ***з можливістю повторного складання*** (**35 – 59 балів**). Здобувач частково виконав програму, не засвоїв більшості тем програми курсу, володіє елементарними знаннями з навчальної дисципліни, не вміє логічно, послідовно, грамотно висловлювати думку; ***з обов'язковим повторним вивченням*** (**0 – 34 балів**). Здобувач не виконав більшості завдань програми, не володіє навчальним матеріалом.
VII. Політика курсу	Заняття відбуваються відповідно до затвердженого розкладу, електронний варіант якого відображається в особистому кабінеті. Оцінки фіксуються в електронному журналі, доступ до якого здобувач також отримує через особистий кабінет. Основна інформація для вивчення дисципліни розміщена на освітній платформі Moodle, де здобувач реєструється під своїм корпоративним акаунтом (кодове слово для реєстрації надає викладач). Письмова комунікація відбувається за допомогою корпоративної пошти та інших засобів корпоративного акаунту (наприклад, календаря чи Google-диску тощо). Корпоративний акаунт модератор відкриває для здобувача на початку першого року навчання. Викладач зобов'язаний ознайомити здобувача з його академічними правами і обов'язками. Пропущені практичні/семінарські заняття здобувач має право відпрацювати. Обсяги, терміни і порядок відпрацювання пропусків визначає викладач. Якщо навчання здійснюється дистанційно чи асинхронно і передбачені заняття в Google Meet, то посилання на такі заняття фіксуються в електронному розкладі, усі завдання й інструкції розміщуються на електронних ресурсах (Google-диск, Moodle тощо).

	Під час навчання здобувач зобов'язаний дотримуватися етичних норм поведінки, а також правил академічної доброчесності, тобто виконувати завдання самостійно, не використовувати чужі твори без посилань, не видавати чужі твори за свої, не підміняти результати одного дослідження іншим. Університет сповідує нульову толерантність до плагіату і фальсифікацій. **Політика дисципліни** *Дні й години для консультацій:* консультації проводяться в дні занять за розкладом після 14:00. Про потребу в консультації здобувач повідомляє напередодні. *Обсяги, терміни і порядок відпрацювань*: відпрацювати пропуски можна в години консультацій або на запит викладача надіслати виконане письмове завдання на його корпоративну пошту. *Особливості оцінювання*: на освітній платформі Moodle у файлі «Оцінювання» описані всі види робіт і максимальні бали за їхнє виконання.
VIII. Основні інформаційні ресурси	1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених. За заг. ред. Н. Г. Сорокіної. Дніпро, 2017. 169 с. 2. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання:ДСТУ 8302:2015. Нац. стандарт України. Вид. офіц. Введ. з 01.07.2016. Київ : УкрНДНЦ, 2016. 16 с. 3. Городенська, К. Г. *Українське слово у вимірах сьогодення*. Київ, 2019. 208с. 4. Етичний кодекс ученого України. 2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09 5. Закон України "Про наукову і науково-технічну діяльність" (зі змінами). 2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19 6. Закон України "Про авторське право і суміжні права". 2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20 7. Кодекс академічної доброчесності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. 2019. URL: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/Кодекс-академічної-доброчесності.pdf 8. Кочан І. М. Українська наукова мова: сучасний стан і тенденції розвитку. Львів, 2010. 9. Зубков М. Г. Норми і культура української мови фахової спрямованости. Харків, 2018. 608 с. 10. Мацько Л. І. Культура української фахової мови: навч. посібник. Київ : ВЦ "Академія", 2007. 361 с. 11. Мацько Л. І., Сидоренко О. М**.** Стилістика української мови. Київ: Вища школа, 2003. 12. Національний стандарт України. *Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. ДСТУ 8302:2015*. Київ: ДП "УкрНДНЦ", 2016. 16 с. 13. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації (зі змінами). 2017. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17#Text 14. Ревуцька С.К. Курс лекцій з дисципліни «Академічне письмо». Кривий Ріг, 2018. 81 с. 15. Семеног, О. М. Культура наукової української мови. Київ: ВЦ "Академія", 2010. 216 с. 16. Семеног О.М., Фаст О.Л. Академічне письмо: лінгвокультурологічний підхід: навч.посіб. Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2015. 220 с. 17. Типологія помилок у науковому тексті. За ред. Т.В.Симоненко. Черкаси, 2011. 118 с.

18. Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма: Методичні рекомендації та програма курсу. Київ, 2016. 61 с. URL: https://apastyle.apa.org
19. Стрілець В. Ю., Педченко Н. С., Бірта Г. О., Карпенко Н. В., & Іванникова М. М. Переваги та недоліки застосування штучного інтелекту в наукових дослідженнях. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Технічні науки», (2), 63-68. 2024. https://doi.org/10.37734/2518-7171-2024-2-10

Додаткова література

20. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. Київ. : Книга, 2010. 251 с.
21. Волощак М. Й. Збірник мовно-стилістичних порад лінгвістів, літературознавців, публіцистів. Київ, 2010. 198 с.
22. Дороз В. Ф. Українська мова в діалозі культур : навч. посіб. Київ, 2010. 320 с.
23. Зарицький М. С. Актуальні проблеми українського термінознавства. Київ, 2007. 128 с.
24. Левченко О. П. Науковий стиль : культура мовлення : навч. посіб. Львів, 2012. 204 с.
25. Семенюк О. А., Паращук В. Ю. Основи теорії мовної комунікації : навч. посіб. Київ : Академія, 2010. 237 с.
26. Стахів М. О. Український комунікативний етикет : навч.-метод. посіб. Київ : Знання, 2008. 245с.
27. Bailey S. (2011). Academic writing: a handbook for international students. London, New-York: Routledge, 314 p.
28. Murray, R. (2002). How to write a thesis. Buckingham: Open University Press.
29. Eyre, Maggie (2008). Speak in public with confidence. London.
30. Котюжинська С. Г. Штучний інтелект та наука // Sustainable healthcare development: national and global dimensions : scientific monograph. Vol. 2 / edited by Valerii Zaporozhan and Valeriia Marichereda. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2025. P. 437-448 http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/637/16890/35845-1

Словники

1. Бук С. Н. 3000 найчастотніших слів наукового стилю сучасної української мови. Львів : ЛНУ, 2006. 191 с.
2. Гнатишена І. М., Кияк Т. Р. Словник інтернаціональних терміноелементів грецького та латинського походження в сучасній термінології. Київ, 1996. 104 с.
3. Головащук С.І. Словник наголосів. Київ : Наук. думка, 2003. 320 с.
4. Головащук С.І. Українське літературне слововживання : словник-довідник. Київ : Наук. думка, 2004. 448 с.
5. Гринчишин Д., Капелюшний А., Сербенська О., Терлак З. Словник-довідник з культури української мови. 3-тє вид., випр. Київ : Знання, 2006. 367 с.
6. Гринчишин Д. Сербенська О. Словник паронімів української мови. Київ : Освіта, 2008. 320 с.
Словник іншомовних слів. За ред. Л. О. Пустовіт. Київ: Довіра, 2000. 1081 с.

Обговорено та затверджено на засіданні кафедри української мови, протокол № 1 від 28 серпня 2026 р.